

Received: 10-06-2019

Revised: 16-08-2019

Accepted: 10-09-2019

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบ
สากล GHS ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน
Problems and Obstacles Causing Gap of GHS-Based Chemical Safety
Management among Household Hazardous Substance Product Enterprises

ศรศักดิ์ สุนทรไชย¹

Sarisak Soontornchai

hsasosar123@gmail.com

บทคัดย่อ

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ. 2558 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2558 โดยสารเคมีเดี่ยวให้ดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลา 1 ปี และสารเคมีผสมจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 5 ปี ซึ่งประกาศนี้เพื่อผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนเป็นไปตามระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมีที่เรียกว่า ระบบสากล GHS ของสหประชาชาติ จึงควรมีการติดตามสถานประกอบการกิจการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนว่า มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้างในการดำเนินการตามประกาศนี้ก่อนที่จะมีผลบังคับใช้ งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนภายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 24 คนเลือกตามความสมัครใจเพื่อการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว เครื่องมือการวิจัยคือ 1) ผลการสำรวจสถานการณ์การจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนและ 2) ประเด็นการสนทนากลุ่มของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนที่ผ่านการตรวจสอบความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคคือ งบประมาณ ความต้องการให้การอบรมแก่บุคลากรที่จัดทำผลตามระบบสากล GHS ให้เป็นปัจจุบัน ความต้องการความรู้ ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS การขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการตามระบบสากล GHS และความต้องการหน่วยงานเฉพาะของภาครัฐที่สามารถให้คำปรึกษาได้เรื่องระบบสากล GHS

คำสำคัญ: การจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมี ผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน ระบบสากล GHS

¹ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Health Science, Sukhothai Thammathirat Open University

Abstract

The Food and Drug Administration (FDA) has announced Ministry of Public Health Notification on Hazard Classification and Communication System of Hazardous Substances under the FDA's Responsibility of 2015, published in the Government Gazette on 19 March B.E. 2558 (2015), with the transition period of 1 year for single chemical substances and 5 years for chemical mixtures. This Notification for household hazardous substance products was based on GHS (**Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals**) of the United Nations. The household hazardous substance products' enterprises should be monitored whether they have any problems and obstacles in implementing GHS prior to this Notification's complete enforcement. Therefore, the objective of this qualitative research was to analyze problems and obstacles on gap of GHS-based chemical safety management among the entrepreneurs. The research samples comprised 24 entrepreneurs of household hazardous substance products in Bangkok and its vicinity voluntarily selected for focus group discussion on such problems and obstacles. Research instruments verified by 3 experts consisted of: 1) results of situation survey of chemical safety management among such entrepreneurs; and 2) issues on focus group discussion among the entrepreneurs. Data were analyzed by content analysis.

The research findings revealed that the problems and obstacles were budget, need of updated training for the personnel responsible for providing GHS-based label, need of knowledge and understanding of laws relevant implementation based on requirements of GHS, lack of expert in GHS implantation, and need of special governmental organization for receiving consultation.

Keywords: Chemical safety management, Household hazardous substance product, Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals (GHS)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้นำระบบสากล GHS (Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals ; GHS) มาบังคับใช้นำร่องในภาคอุตสาหกรรม ตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2555 (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2555) โดยมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม และกระทรวงสาธารณสุขด้วยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการสื่อสารความเป็นอันตรายในรูปแบบและเอกสารความปลอดภัยสารเคมี (Safety Data Sheet; SDS) ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีคือ ผู้ที่ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่ง ผู้ปฏิบัติกรตอบโต้เหตุฉุกเฉิน และผู้บริโภค ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้ดำเนินการเพื่อรองรับการแสดงผลฉลากผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุขตามระบบสากล GHS โดยได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยารับผิดชอบ พ.ศ. 2558 ประกาศ ณ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2558 ทั้งนี้ จะสามารถเปลี่ยนผ่านไปเป็นระบบสากล GHS ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 19 มีนาคม 2559 และสารผสมจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา 5 ปีคือ ภายในวันที่ 19 มีนาคม 2563 ส่วนฉลากของผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ฉลากของวัตถุอันตรายที่

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา 2558 ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา (15 กันยายน 2558) เป็นต้นไป (www.fda.moph.go.th/sites/Hazardous/SitePages/GHS.aspx)

เพื่อให้การบังคับใช้ตามประกาศดังกล่าวเป็นไปโดยเรียบร้อย จึงควรมีการติดตามการทำงานของหน่วยงานกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนก่อนการบังคับใช้อย่างสมบูรณ์เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วย งานกำกับดูแลนำไปแก้ปัญหาและสนับสนุนทำให้เกิดการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS ของผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนที่ส่วนใหญ่เป็นสารผสม

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน

นิยามศัพท์

ช่องว่างในการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมี หมายถึง ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้าน เรือนที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ปี 2558

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทราบสถานการณ์การจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน หลังการประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องระบบสากล GHS เพื่อที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจะได้ดำเนินการให้การจัดการความปลอดภัยของสารเคมีในประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. หน่วยงานกำกับดูแลโดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ภาคเอกชนและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนเพื่อสนับสนุนให้เกิดการบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ของประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนภายในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพื่อนำมาจัดทำประเด็นในการสนทนากลุ่มอย่างเจาะจงตามความสนใจ กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์อื่น ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรคและผลิตภัณฑ์อุปโภคอื่นทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก จำนวน 24 คน

เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) ผลการสำรวจสถานการณ์การจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนประเภทผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์อื่น ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรคและผลิตภัณฑ์อุปโภคอื่นที่สุ่มจากรายชื่อผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน (2558) ของส่วนควบคุมวัตถุอันตราย สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จำนวน 51 คนเพื่อตอบแบบสอบถามบน Google Form

2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุดิบตรายที่ใช้ในบ้านเรือนประเภทผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์อื่น ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรคและผลิตภัณฑ์อุปโภคอื่นในกรุงเทพและปริมณฑลเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุดิบตรายที่ใช้ในบ้านเรือน

โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยก่อนดำเนินการวิจัยโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เลขที่ ศธ 0522.20/681 วันที่ 3 เมษายน 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการสนทนากลุ่มของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุดิบตรายที่ใช้ในบ้านเรือนภายในกรุงเทพและปริมณฑลในวันที่ 5 มิถุนายน 2561 โดย 1) นำผลจากการสำรวจสถานการณ์การจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมี ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุดิบตรายที่ใช้ในบ้านเรือนประเภทผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์อื่น ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรคและผลิตภัณฑ์อุปโภคอื่นที่สุ่มจากรายชื่อผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุดิบตรายที่ใช้ในบ้านเรือน (2558) ของส่วนควบคุมวัตถุอันตราย สำนักควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จำนวน 51 คนและได้ตอบแบบสำรวจบน Google Form และ 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม มาใช้ในการสนทนากลุ่ม ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุดิบตรายที่ใช้ในบ้านเรือนมีปัญหาเรื่องงบประมาณ ความต้องการให้การอบรมแก่บุคลากรที่จัดทำฉลากตามระบบสากล GHS ให้เป็นปัจจุบันและความต้องการความรู้ ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS การขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS และความต้องการหน่วยงานเฉพาะของภาครัฐที่สามารถให้คำปรึกษาได้ ดังสรุปไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามระบบสากล GHS จากการสนทนากลุ่มของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุดิบตรายที่ใช้ในบ้านเรือน

ปัญหาและอุปสรรค	รายละเอียด
งบประมาณ	-การทดสอบค่าต่าง ๆ เพื่อการจำแนกความเป็นอันตรายที่จำเป็นต้องหา โดยเฉพาะความเป็นอันตรายทางกายภาพ -ขั้นตอนในการขึ้นทะเบียน -ค่าใช้จ่ายในการแก้ไขฉลาก -การขาดแคลนผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้เรื่องระบบสากล GHS
องค์ความรู้และเทคโนโลยีในการดำเนินการ	-การปรับความรู้ให้ตามทันระบบสากล GHS -ความชัดเจนของเกณฑ์และค่า cut-off ในการจำแนกความเป็นอันตราย -การอบรมการจำแนกความเป็นอันตรายให้แก่บุคลากร -รูปแบบ (format) เพื่อช่วยในการออกแบบฉลากได้ง่ายขึ้น -บุคลากรมีความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับ GHS เพราะไม่มีแหล่งให้ความรู้ด้านนี้โดยตรง -การแนะนำสถาบันหรือหน่วยงานที่เปิดอบรมการจัดทำ SDS และการจำแนกความเป็นอันตรายตามระบบสากล GHS

ตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามระบบสากล GHS จากการสนทนากลุ่มของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	รายละเอียด
ความรู้ ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS	-การเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายยังไม่แพร่หลาย บริษัทยังไม่ทราบความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS ทั้งหมด
บุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS	-ผู้ที่เข้าใจกฎหมายและมีความรู้ในการดำเนินงานมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรบ่อย -การขาดบุคลากรที่ประเมินด้านความเป็นอันตรายต่อสุขภาพ -บุคลากรของสถานประกอบการมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย -หน่วยงานเฉพาะที่สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องนี้โดยเฉพาะของภาครัฐ หน่วยงานเฉพาะที่สามารถให้คำปรึกษาในเรื่องนี้โดยเฉพาะของภาครัฐ
อื่น ๆ	-การดำเนินงานระบบสากล GHS ยังไม่เป็นระบบเดียวกันทั่วโลกเพราะแต่ละประเทศยังไม่เหมือนกัน เพราะใช้ค่า cut-off ไม่เหมือนกัน -การจำแนกความเป็นอันตรายยังไม่ค่อยตรงกัน อาจเนื่องมาจากการที่ผู้ประกอบการยึดข้อมูลจาก supplier มากเกินไป -การแนะนำหน่วยงานที่รับผิดชอบหัวข้อต่าง ๆ ของระบบสากล GHS -เจ้าหน้าที่ที่ตรวจฉลากของ อย.ควรมีมาตรฐานเดียวกัน -ระยะเวลาในการแก้ไขฉลาก บริษัทยังไม่สามารถดำเนินการได้ตรงตามเวลาที่ อย. กำหนด
การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน	-การจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในเชิงลึกเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริงโดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยตามประเภทผลิตภัณฑ์ -การอบรมในลักษณะเป็นกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องในการทำงานจริง ๆ เนื่องจากการอบรมแต่ละครั้งจะเป็นการส่งตัวแทนมาเพียง 1-2 คน ทำให้การสื่อสารต่อไปไม่ได้เต็มที่ -การขาดหน่วยงานให้การสนับสนุนในการให้ความรู้เรื่องการจำแนกความเป็นอันตรายตามระบบสากล GHS แก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) รวมถึงการให้ความรู้แก่ผู้ขายสารเคมี
การพัฒนาและการผลิตสื่อการเรียนรู้เรื่อง GHS สำหรับใช้งานเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมีตามระบบสากล GHS ให้แก่สถานประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน	-แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือในการนำมาใช้ในการประเมิน GHS โดยเฉพาะความเป็นอันตรายของสารเดี่ยว เพราะฐานข้อมูลมีจำกัด -สื่อให้ผู้บริโภคที่มีหลากหลายตามกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเอกสาร วิชาการ สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ รูปภาพ ออนไลน์ Youtube วิทยุ โทรทัศน์ บทเรียน คลิป วิทยุโทรทัศน์ แอป (app) การเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตให้เข้าใจได้ง่าย

ตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามระบบสากล GHS จากการสนทนากลุ่มของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	รายละเอียด
	-สื่อให้กับผู้ปฏิบัติงานที่มีเนื้อหาเชิงลึกแบบเป็นซีดี อธิบายถึงระบบสากล GHS เพื่อที่ผู้ประกอบการจะได้มีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น และจัดทำสื่อที่ทำให้เข้าถึงได้ง่าย และเข้าใจง่าย เพื่อการนำไปใช้ในการอบรมให้กับพนักงานในองค์กร -เนื้อหา และข้อกำหนด pattern ตัวอย่าง เพื่อให้เข้าใจ และปฏิบัติได้ตรงตามกฎหมายในรูปแบบที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น เว็บไซต์ เป็นต้น ข้อมูลที่สามารถ download เป็น offline ไว้ดูภายหลังได้ตลอดเวลา
ฐานข้อมูลสารเคมีเพื่อระบบสากล GHS และการเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายฐานข้อมูลระหว่างเครือข่ายภาครัฐและภาคเอกชน	-ฐานข้อมูลสารเคมีที่เป็นปัจจุบันให้ผู้ประกอบการ ได้เข้าไปศึกษาทั้งสารเดี่ยวและสารผสม ในส่วนสารผสมโดยอาจเป็นการยกตัวอย่างการจัดทำข้อมูล -การจัดทำโปรแกรมที่เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการ เช่น เมื่อกรอกข้อมูลสารผสมแล้ว สามารถช่วยจำแนกให้ได้ข้อมูลเบื้องต้น และมีระบบข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นต้น -การจัดทำฐานข้อมูลด้านสารเคมีที่ครอบคลุมผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในบ้านเรือนกลุ่มผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด เพื่อง่ายต่อการยืนยันขึ้นทะเบียน -ฐานข้อมูลกลางเพื่อใช้เป็นข้อมูลใช้พิจารณาชุดเดียวกันใช้ทั้งผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ อย. เพราะข้อมูลสารเคมีของภาครัฐที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ไม่ตรงกันในแง่ความเป็นอันตราย เช่นค่า LD₅₀ เป็นต้น -ฐานข้อมูลสารเคมีกลางเพื่อระบบสากล GHS โดยเชื่อมโยงกับระบบของภาครัฐและเอกชนเพื่อสามารถช่วยให้ฝ่ายเอกชนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการตามระบบสากล GHS ได้มากขึ้นและในแนวทางเดียวกัน -ฐานข้อมูลสารเคมีที่มีเกณฑ์และค่า cut-off ของต่างประเทศที่ใช้ระบบสากล GHS

ตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการตามระบบสากล GHS จากการสนทนากลุ่มของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	รายละเอียด
การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเรื่องระบบสากล GHS เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย	-การตรวจเอกสารของ อย.ค่อนข้างละเอียด ต้องขอให้ยื่นยื่นข้อมูลสารเดี่ยวแม้จะมีเอกสารจากต่างประเทศแล้ว -การจัดอบรมเจ้าหน้าที่ อย. ให้ใช้เกณฑ์เดียวกันในการพิจารณา - การประเมินผลตามระบบสากล GHS กับผู้ประกอบการ -การลดเวลาในการประเมินตามระบบสากล GHS น้อยกว่า 45 วัน -กรมโรงงานอุตสาหกรรมและอย.ควรให้ความรู้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับบัญชี 5.6 -อย.ควรประชาสัมพันธ์ในช่วงที่กำลังจะบังคับใช้โดยกฎหมาย -อย.ควรมีทำเนียบที่ปรึกษา GHS และมีหน่วยงานด้านสารเคมีแห่งชาติ (National Chemical Agency; NCA) -อย.ควรฟื้นฟูเจ้าหน้าที่ของตนเองให้ทัน GHS version 2015 -อย. ควรพิจารณาผลิตภัณฑ์ที่เป็นสูตรเข้มข้นที่ต้องเจือจางก่อนใช้ ให้สามารถแสดงฉลาก GHS ทั้งผลิตภัณฑ์ที่เป็นสูตรเข้มข้นและที่เจือจางตามวิธีใช้ -อย.ควรพิจารณาค่าใช้จ่ายในการแจ้งข้อเท็จจริง -การมีเจ้าหน้าที่คอยให้ข้อมูล คำแนะนำ หรือช่วยตรวจสอบเรื่องระบบสากล GHS ระยะที่ผู้ประกอบการจัดเตรียมเอกสารก่อนยื่นคำขอ -การดำเนินงานของ อย.เรื่องระบบสากล GHS เน้นหนักให้ผู้ประกอบการเห็นความสำคัญของ GHS เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย เพราะยังมีการสื่อสารและให้นโยบาย วิธีดำเนินการในการจัดทำระบบสากล GHS ยังน้อย
	-การให้ความรู้ต่อผู้บริโภคในเรื่องสัญลักษณ์ และข้อความแสดงความเป็นอันตรายบนฉลาก

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนที่ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ผลิตภัณฑ์ป้องกันกำจัดแมลงและสัตว์อื่น ผลิตภัณฑ์ฆ่าเชื้อโรค และผลิตภัณฑ์อุปโภคอื่น ทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กมีการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS แตกต่างกัน ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนขนาดใหญ่ที่มีลักษณะเป็นบริษัทต่างชาติเริ่มมีการจัดทำฉลากตามระบบสากล GHS เพราะมีข้อมูลที่ได้จากบริษัทใหญ่ในต่างประเทศ ซึ่งบริษัทสาขาในประเทศไทยสามารถใช้ข้อมูลการจำแนกความเป็นอันตรายจากบริษัทใหญ่ แต่ต้องมีการแปลฉลาก และ/หรือเอกสารความปลอดภัยสารเคมี (SDS) ให้สอดคล้องกับกฎหมายในประเทศไทย

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนขนาดใหญ่ที่เป็นบริษัทของคนไทยยังมีปัญหาความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจำแนกความเป็นอันตราย การจัดทำฉลาก และ/หรือ SDS และดำเนินการขอขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาตามระบบสากล GHS โดยเฉพาะการเลือกใช้ข้อมูลในการจำแนกความเป็น

อันตรายที่ต่างกันระหว่างเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในสถานประกอบการและเจ้าหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียนของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ทำให้ต้องหาข้อมูลหรือตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจนก่อนการออกจำหน่าย

ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนขนาดกลางและขนาดเล็กมีปัญหาทั้งงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ เจ้าหน้าที่ที่ต้องมารับผิดชอบในการจัดทำฉลาก และ/หรือ SDS ความรู้ในระบบสากล GHS และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนการแจ้งข้อเท็จจริงหรือการขอขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนยังขาดความรู้ในการเลือกใช้และความเป็นอันตรายของสารเคมี

ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนอาจสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ช่องว่างในการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน

ประเด็นช่องว่าง	ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน		
	ขนาดใหญ่	ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก
งบประมาณในการดำเนินการ	ไม่มีปัญหา	ต้องการในขั้นตอนการทดสอบความเป็นอันตราย	
องค์ความรู้และเทคโนโลยีในการดำเนินการ	มีความต้องการ ข้อมูล ความเป็นอันตรายที่ทันสมัย	มีความต้องการอย่างมากในการจัดทำฉลาก และ/หรือ SDS	
ความรู้ ความเข้าใจข้อกำหนดของระบบสากล GHS	ไม่มีปัญหา	มีความรู้ ความเข้าใจปานกลาง	มีความรู้ ความเข้าใจน้อยมาก
ความรู้ ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	ไม่มีปัญหา	มีความรู้ ความเข้าใจปานกลาง	มีความรู้ ความเข้าใจน้อยมาก
บุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS	ขาดแคลนเพราะมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย	ขาดแคลนเพราะหาบุคลากรยาก	ขาดแคลนเพราะไม่มีงบประมาณ
การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร	มี	มีบ้าง	ไม่มี
ความต้องการการพัฒนาและการผลิตสื่อการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS	ต้องการและการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคไม่ตื่นตระหนกและเข้าใจ	ต้องการมากและการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคไม่ตื่นตระหนกและเข้าใจ	ต้องการมากและการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคไม่ตื่นตระหนกและเข้าใจ
ฐานข้อมูลสารเคมีเพื่อระบบสากล GHS	ที่มีความสอดคล้องกันระหว่างสถานประกอบการและ อย. และมีการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาค เอกชนในการที่สถานประกอบการจะนำไปใช้		
การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในการสนับสนุนการดำเนินงาน	ต้องการมากในการเป็นที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหาและสนับสนุนข้อมูลในการดำเนินการ		

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS ของผู้ประกอบการ การผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนจำนวน 51 คนที่ตอบแบบสอบถามบน Google Form โดยไม่กำหนดรหัสในการตอบแบบสำรวจและไม่ต้องระบุชื่อสถานประกอบการก็พบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนส่วนใหญ่มีการเตรียมพร้อมต่อระบบสากล GHS แต่ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS มากที่สุด รองลงมาคือ การปรับปรุงกฎหมายให้เอื้ออำนวยต่อการดำเนินการตามข้อกำหนด อาจเนื่องจากผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนมีปัญหาและอุปสรรคด้านการขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS รองลงมาคือ ขาดความรู้ ความเข้าใจ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS มีปัญหาและอุปสรรคที่พบในเรื่องการดำเนินการตามข้อกำหนดตามระบบสากล GHS ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการการอบรมอย่างต่อเนื่องและการมีที่ปรึกษาในการจัดทำและการเตรียมยื่นฉลากให้ ออ. ความต้องการดังกล่าวสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การจัดการสารเคมีแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2555 - 2564) ที่กำหนดให้มียุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพและบทบาทในการจัดการสารเคมีของทุกภาคส่วนโดยการพัฒนาองค์ความรู้และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสารเคมี และสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีศักดิ์ สุนทรไชย (2559) ที่พบว่า ในการเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์สำหรับผู้บริโภคเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต้องการการฝึกอบรมต้องทำอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะระดับ SME ให้มีความรู้ความเข้าใจเพื่อให้สามารถนำระบบสากล GHS มาใช้พัฒนาการสื่อสารความเป็นอันตรายของสารเคมีในผลิตภัณฑ์ของตนในรูปแบบของฉลากให้ได้มาตรฐานสากล และสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีศักดิ์ สุนทรไชย (2561) ที่พบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ใช้ในบ้านเรือนประเภทเครื่องสำอางและวัตถุอันตรายต้องการการพัฒนาศักยภาพในการจัดทำฉลากตามระบบสากล GHS เพราะส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นอันตรายของสารเคมีค่อนข้างน้อย และได้รับข้อมูลดังกล่าวจากผู้ประกอบการค้าสารเคมีน้อย นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการสนทนากลุ่มของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนภายในกรุงเทพและปริมณฑลในงานวิจัยนี้ที่พบว่า ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กมีปัญหาทั้งงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ ขาดเจ้าหน้าที่ที่ต้องมารับผิดชอบในการจัดทำฉลาก และ/หรือ SDS ความรู้ในระบบสากล GHS และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และขั้นตอนการแจ้งข้อเท็จจริงหรือการขอขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชนยังขาดความรู้ในการเลือกใช้และความเป็นอันตรายของสารเคมี นอกจากนี้ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนขนาดใหญ่ยังมีปัญหาการดำเนินการขอขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาตามระบบสากล GHS ที่ต้องการฐานข้อมูลในการจำแนกความเป็นอันตรายที่สอดคล้องกันทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ประกอบการ

บทสรุป

ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เกิดช่องว่างในการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนคือ งบประมาณ ความต้องการให้การอบรมแก่บุคลากรที่จัดทำฉลากตามระบบสากล GHS ให้เป็นปัจจุบัน ความต้องการความรู้ ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS การขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS และความต้องการหน่วยงานเฉพาะของภาครัฐที่สามารถให้คำปรึกษาได้

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรการพัฒนาศักยภาพการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS ของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน โดยพิจารณาจากความต้องการของผู้ประกอบการขนาดต่าง ๆ กันคือ

1) งบประมาณในการดำเนินการ 2) ความรู้ ความเข้าใจข้อกำหนดของระบบสากล GHS และ 3) ความรู้ ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แต่ยังคงต้องการองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการดำเนินการ บุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการตามข้อกำหนดของระบบสากล GHS ความต้องการการพัฒนาและการผลิตสื่อการเรียนรู้เรื่องระบบสากล GHS ฐานข้อมูลสารเคมีเพื่อระบบสากล GHS

บรรณานุกรม

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ระบบการจำแนกและการสื่อสารความเป็นอันตรายของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับผิดชอบ พ.ศ. 2558.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง ฉลากของวัตถุอันตรายที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับผิดชอบ พ.ศ. 2558 ศรีศักดิ์ สุนทรไชย. (2559). *การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยต่อการจัดการความปลอดภัยของสารเคมีด้านผลิตภัณฑ์สำหรับผู้บริโภคโดยระบบสากล GHS เพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน* นนทบุรี: สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศรีศักดิ์ สุนทรไชย. (2561). *การประยุกต์ระบบสากล GHS ในผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ใช้ในบ้านเรือนในจังหวัดนนทบุรี*. นนทบุรี: สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศรีศักดิ์ สุนทรไชย. (2562). *ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาศักยภาพการจัดการความปลอดภัยด้านสารเคมีตามระบบสากล GHS ของสถานประกอบกิจการผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน*. นนทบุรี : สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2555). *รายงานความก้าวหน้าตามแผนยุทธศาสตร์การนำ GHS ไปปฏิบัติ*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 มีนาคม 2560 จาก http://www.fda.moph.go.th/Pages/HomeP_D2.aspx

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2561) *การนำระบบสากลการจำแนกประเภทความเป็นอันตรายและการติดฉลากที่เป็นระบบเดียวกันทั่วโลก (Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals; GHS) มาใช้ปฏิบัติกับผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุข*. ค้นเมื่อ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561 จาก www.fda.moph.go.th/sites/Hazardous/SitePages/GHS.aspx

United Nations. (2017). Globally harmonized system of classification and labelling of chemicals (GHS). (7th ed.)